

बिडेनची द्वायात्मक दृष्टी

जगाला लोकशाही आणि निरंकुश छावण्यांमध्ये विभागणे अवास्तव आहे

सेराम चौलिया

यु.के.च्या कॉर्नवॉल येथे जी-७ शिखर परिषद सदस्य देशांमधील एकत्रित वातावरणासाठी उल्लेखनीय होती, ज्याला लोकशाही होण्याच्या त्यांच्या सामायिक ओळखीमुळे पुष्टी मिळाली. अमेरिकेचे उदारमतवादी माजी राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांनी चार वर्षांच्या अप्रासंगिकतेनंतर श्रीमंत, औद्योगिक देशांच्या या क्लबला त्यांचे उदारमतवादी उत्तराधिकारी जो बिडेन यांच्या नेतृत्वाखाली नवीन जीवन मिळाले आहे, ज्यांचा असा विश्वास आहे की लोकशाहीनी हुकूमशाही प्रतिस्पर्ध्याविरुद्ध एकजूट झाली पाहिजे.

श्री. बिडेन यांच्या मनिचियन दृष्टीत, जग "निरंकुशता हा पुढे जाण्याचा सर्वोत्तम मार्ग आहे आणि ज्यांना लोकशाही आवश्यक आहे हे समजते" असा युक्तिवाद करणाऱ्यांमध्ये "बदलबिंदूवर आहे". हुकूमशाही वेगवान आणि अधिक कार्यक्षम आहे हे 'खोटे कथन' फेटाळून लावणे आणि लोकशाहीचं वय संपलं आहे, असा दावा करणाऱ्या हुकूमशाहांना खोडून काढत, हे श्री. बिडेन यांच्या परराष्ट्र धोरणाची प्रेरक शक्ती आहे.

कॉर्नवॉल शिखर परिषदेत, त्यांच्या जी-७ समकक्षांबद्दलच्या त्यांच्या संघर्षरहित दृष्टिकोनाने संकेत दिले की लोकशाही त्यांचे मतभेद व्यवस्थापित करू शकतात, बहुपक्षीय पणे एकत्र येऊ शकतात आणि चीन आणि रशियाचा प्रभाव आणि स्नायू लवचिक करण्यास मागे ढकलू शकतात.

एक विस्तारित युती

लोकशाहीनी संघबांधणीबद्दल संदेश दिला आहे याची खात्री करण्यासाठी कॉर्नवॉल शिखर परिषदेचे यजमान ब्रिटनचे पंतप्रधान बोरिस जॉन्सन यांनी ऑस्ट्रेलिया, भारत, दक्षिण कोरिया आणि दक्षिण आफ्रिका या इतर चार लोकशाहींना पाहुणे सहभागी म्हणून आमंत्रित केले. जी ७ आणि यापैकी पहिल्या तीन निमंत्रितांच्या संयोजनाने लोकशाहीच्या विस्तारित 'डी १०' युतीकडे लक्ष वेधले आहे. इंडो-पॅसिफिकचे समन्वयक कर्ट कॅम्पबेल डी १० ला "चिनी आव्हानांकडे युरोपीय आणि प्रादेशिक (आशियाई) दृष्टिकोन कमी करण्यासाठी आवश्यक साधन म्हणून प्रोत्साहन देतात.

जी-७ मधील आशियातील जपान ही एकमेव लोकशाही असल्याने ऑस्ट्रेलियाबरोबर डी १० तयार करून भारत आणि दक्षिण कोरिया अमेरिकेच्या युरोपियन आणि इंडो-पॅसिफिक मित्रराष्ट्रांना चीनला आंतरखंडीय प्रतिवजन सादर करू शकतात. शीतयुद्धाच्या काळात अमेरिकेच्या राजकारणात आपली कारकीर्द घडवणारे ७८ वर्षीय श्री. बिडेन त्या काळातील उदारमतवादी आठवणी घेऊन जातात जेव्हा अमेरिकेने सोव्हिएत युनियनला मागे टाकण्यासाठी संपूर्ण खंडांमध्ये मित्रराष्ट्रांना एकत्र केले होते.

परस्परावलंबी दुवे

परंतु आजच्या 'नवीन शीतयुद्धा'मध्ये जे वेगळे आहे ते म्हणजे जगभरात सत्ता अधिक विस्फारली गेली आहे आणि आर्थिक परस्परावलंबन जगाच्या सुबक विभाजनाला काळ्या (हुकूमशाही) आणि गोऱ्या (लोकशाही) मध्ये ओलांडते.

उदाहरणार्थ, अमेरिकेचा मित्र देश आणि लोकशाही असूनही दक्षिण कोरिया औपचारिक डी १० किंवा क्वाड-प्लस युतीत सामील होण्यापासून सावध आहे कारण त्याची अर्थव्यवस्था चीनशी गुंफलेली आहे.

युरोपियनांना त्यांचे आर्थिक आणि लष्करी हेफ्ट इंडो-पॅसिफिकमध्ये आणण्यासाठी आकर्षित करणाऱ्या भारताला डी १० सारखी संयुक्त ट्रान्स-अटलांटिक आणि इंडो-पॅसिफिक निर्मिती पाहून आनंद होईल जे चिनी वर्चस्वाचा प्रतिकार करू शकेल. परंतु व्हिएतनाम, इराण किंवा रशिया सारख्या मैत्रीपूर्ण अलोकशाही शक्तींना दूर करणे परवडणारे नाही, हे सर्व जगातील 'अग्रगण्य शक्ती' बनण्याच्या भारताच्या महत्वाकांक्षेसाठी वेक्टर आहेत. आणि त्या दृष्टीने अमेरिकन आणि युरोपियन स्वतः लोकशाहीचे अबाधित उपधारक नाहीत. पश्चिम आशियातील अमेरिकेचे मित्रदेश कुप्रसिद्ध हुकूमशाही आहेत आणि युरोपीय देश अजूनही आफ्रिकेत क्लायंट हुकूमशाही जोपासतात.

प्रत्येक लोकशाही सत्तेचे काही हुकूमशाही भागीदार असल्याने बिडेन यांच्या नेतृत्वाखालील "लोकशाहींच्या शिखर परिषदेसाठी" आणि "जगभरातील ऑटोक्रेसीजशी स्पर्धा" या ंना ढोंगी वक्तृत्व मानले पाहिजे का? राजकारण ही संभाव्य कला आहे आणि भू-राजकारणही आहे. जी ७ आणि डी १० ही सर्वत्र लोकशाही पसरवण्यासाठी आदर्शवादी युती नाही. विरोधकांना लक्ष्य करण्यात आणि नैतिक मूल्ये, भू-धोरणात्मक गरजा आणि सध्याच्या बहुध्रुवीय जागतिक व्यवस्थेतील गुंतागुंत यांचा समतोल साधण्यासाठी त्यांना निवडक असले पाहिजे. लोकशाहीच्या तत्त्वाशी संबंध दृढ केल्याने विशिष्ट अलोकशाही शत्रूंना वेठीस राहण्यास मदत होते, त्या प्रमाणात डी १० मध्ये व्यावहारिक उपयुक्तता आहे. परंतु या संकल्पना चांगल्या आणि वाईट यांच्यात पवित्र युद्ध छेडणाऱ्या कठोर संरचनांमध्ये मेटास्टेसिस करू शकत नाहीत. बारकाईने धोरणांसह संदिग्धता नेव्हिगेट करणे ही गुरुकिल्ली आहे.

सेराम चौलिया जिंदाल स्कूल ऑफ इंटरनॅशनल अफेअर्समध्ये प्राध्यापक आणि डीन आहेत

the_thinking_treet3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE